

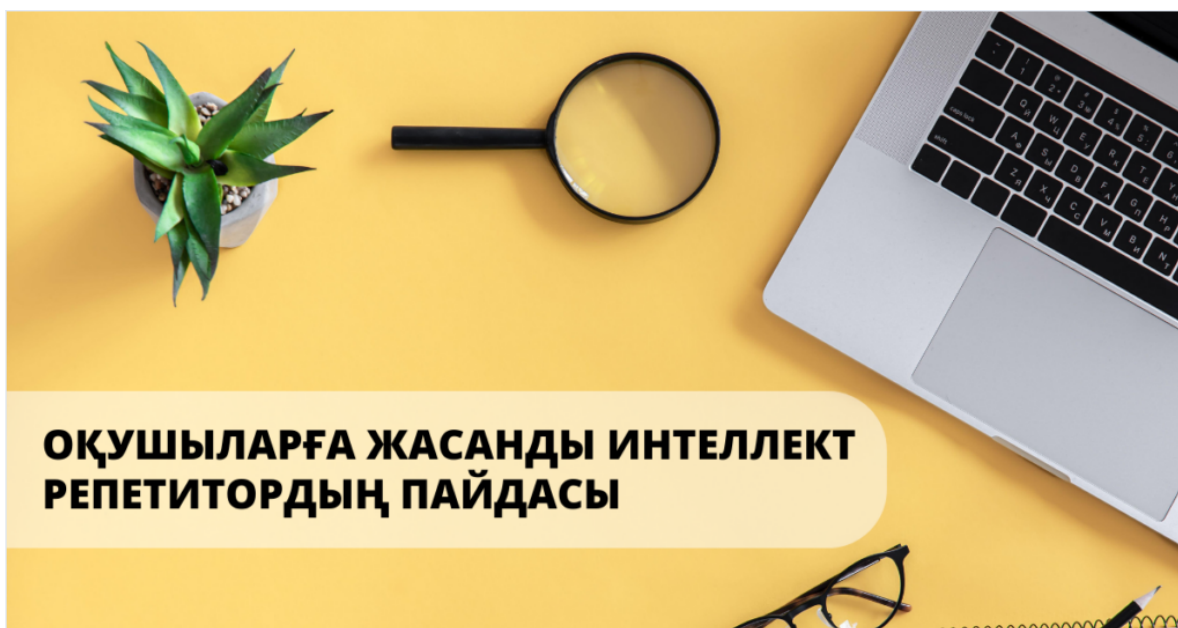
БӨЛІМ: ZHAILAUOV / ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЕКТ

Оқушыларға жасанды интеллект репетитордың пайдасы

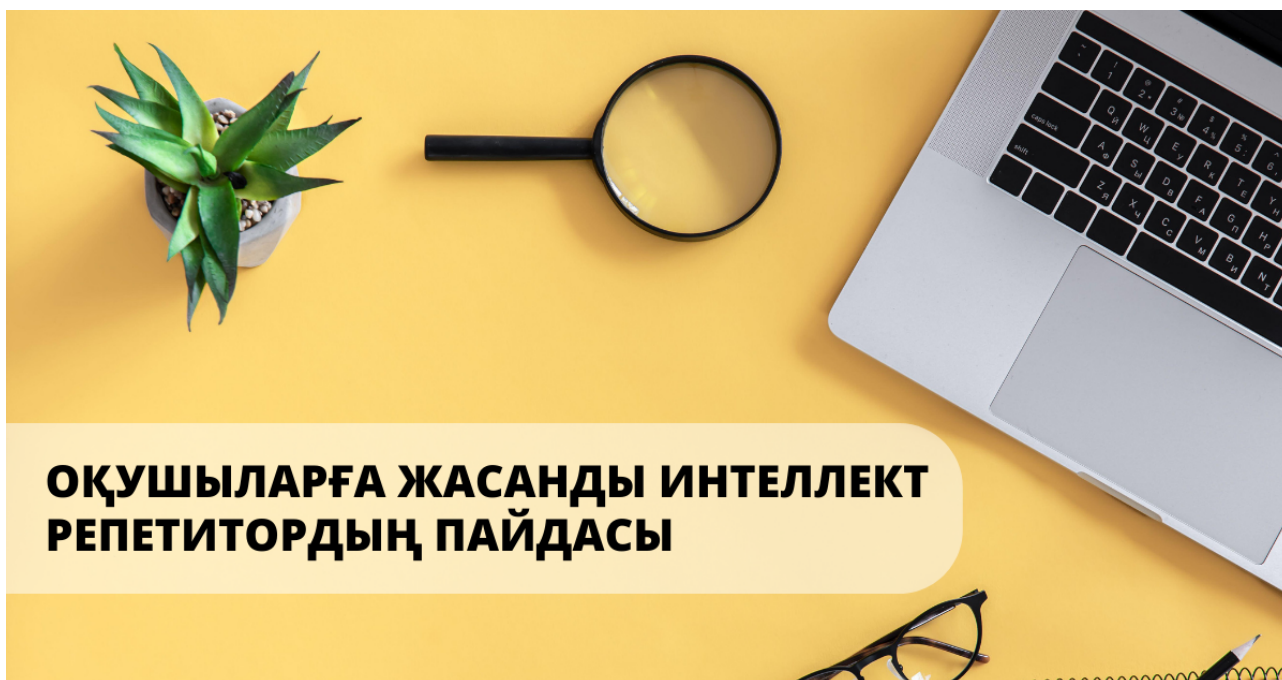
ЖАРИЯЛАНДЫ
28.02.2026

ТІРЕК СӨЗДЕР
Bilimger.ai, академиялық адалдық,
дербестендіру, Жасанды интеллект,
мотивация, оқу аналитикасы,
репетитор

СІЛТЕМЕ
<https://bilimger.kz/187446/>

Сурет 1. Оқушыларға жасанды интеллект репетитордың пайдасы

ОҚУШЫЛАРҒА ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТ РЕПЕТИТОРДЫҢ ПАЙДАСЫ

Бір сыныптағы білім алшақтығы ұлғайған сайын, әр оқушыға жеке қолдау қажет болады. Мұғалімнің уақыты шектеулі, ал ақылы репетитор барлық отбасыға қолайлы емес. Сондықтан ЖИ репетитор оқу процесін толықтыратын құрал ретінде қарастырылады. Әсіресе 4–11 сынып оқушылары үйде дербес көп еңбектенеді. Ол оқушы әрекетін тіркеп, әлсіз тақырыпты көрсетеді және қысқа кері байланыс береді. Тиімділік үшін ереже, жауапкершілік және дерек қауіпсіздігі алдын ала белгіленуі тиіс.

ДЕРБЕСТЕНДІРІЛГЕН ТРАЕКТОРИЯ ЖӘНЕ НАҚТЫ ДИАГНОСТИКА

ЖИ репетитор алдымен қысқа диагностика жүргізіп, білім деңгейін дәл сипаттайды. Ол тек балл бермей, қате түрін және оның себебін ажыратады. Мысалы, бөлшекпен амал жасауда орын ауыстыру жиі кездесуі мүмкін. Жүйе сол олқылықты мақсатқа айналдырып, ұқсас тапсырмаларды ретімен ұсынады. Қиындық біртіндеп өседі, сондықтан оқушыда шамадан тыс қысым болмайды. Бұл әдіс уақытты үнемдеп, оқушыға оқу қарқынын тұрақтандырады.

Диагностика нәтижесі оқушыға түсінікті жоспарға әр апта сайын айналуы маңызды. Жүйе апталық мақсатты өлшенетін әрекет ретінде көрсетеді, әрі прогресті кестемен береді. Оқушы қай тақырыпты жиі ұмытып қалатынын бірден байқайды. Қайталау аралығы дұрыс қойылса, білім жадта ұзақ сақталады. Тексеру жұмысы алдында арнайы қысқа қайталау пакеті беріледі. Осы құрылым үйдегі еңбекті біртіндеп жүйелі әдетке айналдырады.

ЖЕДЕЛ КЕРІ БАЙЛАНЫС ЖӘНЕ ТҮСІНДІРУДІҢ БІРНЕШЕ ФОРМАТЫ

Көп оқушы қатенің себебін ұстай алмай, бір есепте қайта-қайта сүрінеді. ЖИ репетитор жауапты тексеріп, қатенің қай қадамда шыққанын көрсетеді. Ол бір ғана дұрыс нұсқаны бермей, шешім жолын қадамдап түсіндіреді. Түсіндіру мәтінмен, мысалмен немесе қысқа нұсқамен берілуі мүмкін. Оқушы түсінбеген жерін қайта сұрай алады, ал жүйе басқа тәсіл ұсынады. Нәтижесінде ұғымдық түсіну тереңдеп, жаттанды әрекет біртіндеп азаяды.

- ЖИ репетитордың типтік көмегі нақты оқу міндетіне бағытталуы тиіс.
- Ол шартты қысқа тілмен қайта айтып, маңызды деректерді бөліп көрсетеді.
- Ол жиі қателесетін орынды атап, түзету үшін екі мысал береді.
- Ол шағын тест құрып, нәтижені түсіндірмесімен бірге шығарады.
- Ол оқушы сұрағын нақтылап, дұрыс сұрақ қою дағдысын қалыптастырады.

Бұл формат үй тапсырмасын орындауды жеңілдетеді және уақытты үнемдейді. Дегенмен соңғы шешімді оқушы өзі шығарып, мәтінді өзі жазуы керек. Сонда оқушының дербестігі сақталып, жеке жауапкершілік ешқашан әлсіремейді.

ҚОЛЖЕТІМДІЛІК, ИНКЛЮЗИЯ ЖӘНЕ ТІЛДІК ҚОЛДАУ

ЖИ репетитордың үлкен артықшылығы – уақыт пен орынға тәуелсіз қолжетімділік. Оқушы сабақтан кейін немесе демалыста қысқа сессия жасап, тақырыпты бекітеді. Ауыл мектебіндегі бала да мүмкіндікке жақындайды, егер байланыс тұрақты болса. Ерекше қажеттілігі бар оқушы қарқынын баяулатып, бір тапсырманы бірнеше рет қайталай алады. Мәтінді дыбыстау, қаріпті үлкейту сияқты функциялар да қолдайды. Мұндай бейімдеу көптеген оқушы үшін оқу теңдігін күшейтеді.

Тілдік орта әртүрлі болғандықтан, түсіндіру тілі маңызды рөл атқарады. Кей пәндерде қазақша түсіндірме берілсе, ұғым дәл орнығады. Орысша немесе ағылшынша термин кездесе де, мағына қазақша ашылуы мүмкін. Бұл пәндік сауаттылықты толық сақтайды және түсінбеушілікті азайтады. Оқушыда қорқыныш біршама төмендеп, сұрақ қою еркіндігі артады. Алайда сапа тексерілмесе, қате түсіндіру де тарауы ықтимал. Сондықтан мұғалім мен ата-ана бақылау режимін алдын ала келісуі қажет.

МҰҒАЛІМ МЕН АТА-АНАҒА АРНАЛҒАН ОҚУ АНАЛИТИКАСЫ

ЖИ репетитор мұғалімді алмастырмайды, бірақ бақылау мен жоспарлауды жеңілдетеді. Жүйе әр оқушының тақырыптық нәтижесін жинақтап, қысқа есеп береді. Мұғалім қай бөлімде тоқырау барын тез байқайды, әрі сабақ жоспарын түзетеді.

Сараланған тапсырма беру де жеңілдейді, себебі деңгей картасы дайын тұрады. Күшті оқушыға күрделі есеп беріледі, ал әлсізіне тірек ұсынылады. Осылайша сыныптағы сабақ уақыты күнде әлдеқайда тиімді жұмсалады.

Ата-ана үшін түсінікті есеп баланың еңбегін бағалауға көмектеседі. Есепте уақыт, орындалған тапсырма және қате түрі көрінсе жеткілікті. Артық бақылау баланы шаршатпауы тиіс, сондықтан мақсат нақты қойылады. Мұғалім бағалау критерийін алдын ала беріп, тексеру парағын қолдана алады. Оқушы өз жұмысын сол өлшеммен өздігінен салыстырып үйренеді. Бұл тәсіл бақылау жұмысына жүйелі дайындықты айқын күшейтеді. Нәтиже ретінде сыныптағы ортақ олқылық қысқа уақытта жабылады.

ҚАУІПСІЗДІК, АДАЛДЫҚ ЖӘНЕ BILIMGER AI БАҒЫТЫ

ЖИ репетитор тиімді болуы үшін қауіпсіздік пен этика талаптары сақталуы қажет. Бірінші қағида – дербес деректерді қорғау және түсінікті келісім алу. Екінші қағида – ақпаратты тексеру мәдениеті, әрі оқулықпен салыстыру әдеті. Үшінші қағида – академиялық адалдық, яғни дайын жауапты көшіруге жол бермеу. Жүйе бағыт көрсетіп, соңғы қадамды оқушыға қалдырса, дағды дұрыс қалыптасады. Осы талаптар орындалса, ЖИ оқу құралы ретінде әлдеқайда сенімді болады.

Тәуекелдің бірі – оқушының ЖИ-ге артық сүйенуі және ойланбай көшіруі. Оны азайту үшін сұрақ түрі ашық болып, дәлел талап етіледі. Екінші тәуекел – жалған жауап, сондықтан дереккөзбен салыстыру міндеті беріледі. Үшінші тәуекел – экран уақыты, сондықтан сабақ ұзақтығы минутпен шектеледі. Мектеп деңгейінде қолдану ережесі, жауапкершілік және бақылау тетігі жазылады. Құпиясөз гигиенасы және жеке дерек енгізу туралы нұсқаулық беріледі. Осындай саясат ата-анаға да түсінікті болып, ортақ талап қалыптастырады.

Осы ұстанымға сүйеніп, жақында Bilimgger AI репетиторы іске қосылмақ. Жоба оқушыға қысқа түсіндірме беріп, қателер картасын көрсетуге бағытталады. Қайталау еске салуы мен күндік жоспар оқу тәртібін қалыптастыруға көмектеседі. Қазақ тіліндегі қолдау басым болып, терминдер дәл қолданылуы көзделеді. Мұғалім мен ата-анаға арналған есеп оқу үдерісін басқаруды жеңілдетеді. Сонымен бірге қолдану режимі алдын ала белгіленіп, бақылауда ЖИ өшіріледі. Бұл тәсіл пайда мен тәуекелді ұдайы тең ұстайды.

Қорытынды

Жасанды интеллект репетитор оқушыға дер кезінде көмек беріп, оқу траекториясын нақтылайды. Ол қателердің себебін түсіндіріп, бекітуге арналған тапсырманы дәл таңдайды. Қолжетімділік кеңейіп, өзіндік жұмыс мәдениеті біртіндеп айқын нығаяды. Мұғалім аналитика арқылы оқытуды дәл басқара алады, ал ата-ана прогресті түсінікті көреді. Дегенмен дерек қауіпсіздігі мен адалдық қағидасы міндетті сақталуы тиіс.

Bilimger AI осы талаптарды ескеріп, қауіпсіз көмекші болуға бағытталады. Саналы қолдану баланың дербестігін арттырып, нәтижені үздіксіз тұрақтандырады.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Жасанды интеллектті дамыту тұжырымдамасы (2024–2029).
<https://adilet.zan.kz/kaz/docs/P2400000592>
2. «Білім туралы» Заң. https://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z070000319_
3. «Дербес деректер және оларды қорғау туралы» Заң.
<https://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z1300000094>
4. Білім беру жүйесіне ЖИ енгізу туралы жаңалық.
<https://www.gov.kz/memleket/entities/edu/press/news/details/1070018>
5. 2025–2026 оқу жылына әдістемелік нұсқау хат (PDF).
<https://uba.edu.kz/storage/app/media/111%20KZ%20KZ%20KZ.pdf>
6. «Цифрлық сауаттылық» және «Информатика»: ЖИ қолдану ұсынымдары (PDF).
<https://uba.edu.kz/storage/app/media/22%20WW%20KZ%20KZ.pdf>
7. «Білім берудегі жасанды интеллект»: практикалық қолдану курсы (PDF).
<https://cdn.bilimland.kz/uploads/filemanager/67fce3c567528.pdf>
8. NIS Research Newsletter: білім берудегі ЖИ қолдану шолуы (PDF).
<https://research.nis.edu.kz/storage/files/01JZQ8EKWGDTSQVXPCRHY598VX.pdf>
9. «Жасанды интеллект білім сапасын жақсартады» мақаласы.
<https://egemen.kz/article/370794-zhasandy-intellekt-bilim-sapasyn-dgaqsartady>

Нұрлыбек Жайлауов

Bilimger.kz білім порталы директоры

КМ АА Куәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.